Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Doktori Iskola

Tézisfüzet

az

Isten országa a klasszikus pünkösdi teológiában

című doktori értekezéshez

Készítette: Kovács-Pistuka Zoltán

Témavezető: Dr. Gonda László, egyetemi docens

DRHE, Missziói és Felekezettudományi Tanszék

Kolozsvár-Debrecen, 2026

A disszertáció tárgya

A pünkösdi tanítás és gyakorlat kritikai vizsgálata legalább két szempontból a magyar teológiai diskurzus részét kell képezze. Egyrészt egy ilyen jellegű tudományos kutatás a pünkösdi identitás, kegyesség mibenlétét hivatott megérteni. Másrészt egy magyar nyelvű pünkösdi vagy pünkösdi jellegű teológiai szakirodalom, a felekezetek közötti békés párbeszéd hatékonyságát tudja szolgálni, ilyen módon is mutatva a pünkösdi-karizmatikus mozgalom keresztyén egység iránti igei elköteleződését. Mindkét szempont meghatározó szerepet tölthet be az ökumenikus dialógusban, amelyben a pünkösdi felekezet egyértelműbb teológiai és egyháztörténelmi értékelésében elengedhetetlen a magyar nyelven megjelenő igényes és szakszerű pünkösdi teológiaművelés. A hiteles teológiai kitekintés szempontjából elengedhetetlennek tartom azt, hogy ne csak saját felekezetünk határain belül végezzünk kutatásokat, hanem érdeklődve vizsgáljuk meg más keresztyén felekezetek szakembereinek rólunk alkotott konstruktív fejtegetéseit. Magyar nyelvű tudományos igényességű pünkösdi-karizmatikus vonatkozású teológiai tanulmány aránylag kevés jelent meg az elmúlt évtizedekben (nemcsak pünkösdi, de más felekezetek teológusai sem foglalkoztak behatóan ezzel az aktuális és komplex témával), noha a mozgalom világszintű terjedése szükségessé teszi/tenné a szakmai reflexiót. Jóllehet nem törekszem minden kérdést megválaszoló teológiai értekezés megírására, de kutatásom keretei között maradva, betekintést kívánok adni a klasszikus pünkösdi egyházak misszió teológiájának elméleti és gyakorlati aspektusaiba, ahogyan azokban, azokon keresztül tapasztalhatóvá válik Isten országa.

A kutatás módszertana

Ahhoz, hogy érdemlegesen körvonalazzam kutatásom teológiai módszertanát, szükségesnek tartom röviden felvázolni ennek komplexitását, amennyiben pünkösdi-karizmatikus teológiáról értekezem, mivel folyamatosan ahhoz az alapvető kérdéshez kell visszatérni: mit jelent pünkösdinek lenni? Amennyiben a pünkösdieket a Szentlélek ajándékainak és erőmegnyilvánulásainak hangsúlyozása (amelyeknek létjogosultságát más felekezetek is elismernek, elfogadnak) különbözteti meg más keresztyénektől, mennyire kell hangsúlyozni ezeket a tényeket ahhoz, hogy pünkösdinek fogadjanak el valakit? Ahogyan a kérdésfelvetésekből is kiderült több, mint 100 év után továbbra is kihívást jelent annak a megválaszolása, hogy mi teszi a pünkösdieket pünkösdiekké.

Az identitás kérdésének összetettsége egy módszeresen összefüggő teológiai rendszerbe vetett várakozásunkat is kétségessé teszi. Sok kutató kételkedik abban, hogy létezik-e olyan, hogy pünkösdi teológia, továbbá ennek létrehozási lehetőségét is megkérdőjelezik. Ezt a kételkedő magatartást talán könnyebben megérthetjük, ha kutatásom tapasztalatára reflektálva azt állítom, hogy a *Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements* (1988) sem rendelkezik olyan címszavakkal, mint 'teológia', 'rendszeres teológia' vagy 'dogmatika'. Mindezek után jogosan tehetjük fel a kérdést, hogy van-e értelme a pünkösdi teológia művelésének? A felvetett kérdésre, miszerint van-e értelme a pünkösdi teológia írásnak, Kenneth J. Archer egyértelműen hangsúlyozta a pünkösdi teológia művelés létjogosultságát, életképességét és szükségszerűségét. Ezek elengedhetetlenül egy lehetséges pünkösdi teológia módszertanának a megfogalmazásához vezetnek el.[1] A módszernek szervesen kapcsolódnia kell a pünkösdi közösségek kegyességéhez, ami alatt azt értem, hogy a pünkösdi mozgalom a teológiáját az identitásának megfelelően kell kifejezze.

Elismerve ugyan a pünkösdi teológusok sajátos teológiai módszertanának jogosultságát mégis annak érdekében, hogy érdemleges felekezetközi párbeszédet folytassunk meglévő teológiai módszertan alkalmazását tartottam szükségesnek. A módszertan olyan közös nyelvként szolgálhat, amelynek megértése az ökumenikus dialógus elengedhetetlen feltétele lehet. Ezért osztom Veli-Matti Kärkkäinen meggyőződését,[2] aki kontextus érzékeny és átfogó módszertant javasolt más keresztyén teológiai hagyománnyal együttműködve. A pünkösdi teológia nem különálló teológia művelésre kell törekedjen, hanem sokkal inkább egy közös keresztyén reflexióra Istenről és Isten világáról a kijelentés fényében. Ennek gyakorlati alkalmazása mind missziológiai, mind pedig felekezeti szempontból más irányú kimozdulásra készteti a teológusokat.

A disszertáció szerkezete és főbb eredményei

Értekezésemet három fő fejezetre tagoltam, amelyeknek számos alfejezetében igyekeztem a megjelölt témámat a klasszikus teológiai módszertan alapján vizsgálni. Kutatásom első fejezetében meghatározónak tartottam Isten országa biblikus alapvetését, amelyben a fogalom ószövetségi és újszövetségi értelmezését taglalom, azzal a szándékkal, hogy annak megnyilatkozásait ismerve Isten királyi uralmának teológiai vonatkozásaiban is

[1] ARCHER, K. J.: A Global Pentecostal Theological Methodology: Worship, Witness and Work (2016).
[2] KÄRKKÄINEN az ökumenikus dialógusok szempontjából közelítette meg a teológiai módszertan kérdését, mivel részt vett mind a római katolikus –, evangélikus –, és református-pünkösdi kétoldalú párbeszédben.

kellő referenciát kapjunk. Csak egy körültekintő bibliai megalapozás után kísérelhető meg ugyanis, Isten országa fogalmának a rendszeres teológiai bemutatása, amit a második fejezetben fejtegetek. Mivel mind a református, mind a pünkösdi teológiában jelentős hivatkozás történik Isten királyi uralmára, valamint jelenvaló megnyilvánulásának lehetséges módjaira, hasznosnak láttam ismertetésemet egy vázlatos, ugyanakkor körültekintő rendszeres teológiai vizsgálódással folytatni. Ilyen módon szerezhetünk tudomást arról, hogy az egyháztörténelem során milyen körülmények, hogyan befolyásolták az Isten országa koncepció alakulását, változását; valamint arról is, hogy ezeknek a képzeteknek milyen gyakorlati következményeivel kellett, időnként kell számolnunk. A téma összetettségét fokozza a bibliai értelmezésre rárakódó teológiai érvelés, illetve ezek különböző interpretációi. Egyúttal hangsúlyoznom kell, hogy a biblikus, valamint a rendszeres teológiai alapozás nemcsak az értekezésem tartalmi és szerkezeti felépítése szempontjából fontos, hanem az alapvető klasszikus pünkösdi hozzáállást is megjeleníti, miszerint igényt tart a Szentírás kijelentésére építő teológiai gondolkodásra. Az elengedhetetlen alapozó munka után, a következő fejezetben részletesebben kitértem Isten királyi uralmának klasszikus pünkösdi vizsgálatára, amely nemzetközi perspektívájával széles keretet biztosít a pünkösdi-karizmatikus teológiai kísérletek meghatározására, valamint ezek hiányosságának okára is rávilágít. A pünkösdi teológiát különböző, napjainkig tapasztalható keresztyén teológiai hatások érték (érik), formálták (formálják), amelyek befolyással vannak, (1) egyrészt a pünkösdi identitás máig tisztázásra váró jellegére; (2) másrészt a pünkösdi misszió mibenlétére, teológiai és gyakorlati manifesztációira, valamint ezek kiterjedésére. Ugyanakkor tagadhatatlan, hogy a kezdeti pünkösdi mozgalom missziói értelmezésében és gyakorlatában Isten országának eszkatológikus értelmezése jelentős funkcióval bírt, amit nem lett volna indokolt egy alapos vizsgálódásból kihagynom. A pünkösdi misszió eszkatológiai jellege mellett a pneumatológiai kérdések sem elhanyagolhatók. A Szentlélek személyének, de talán még hangsúlyosabban ajándékai fontosságának hiánya a missziói gyakorlatban elképzelhetetlen a pünkösdi missziói gondolkodásban. Az evangélium hirdetésének megerősítésében a jeleknek és csodáknak jelentős szerepe van, demonstrálva Isten királyi uralmának már jelenvaló megnyilvánulásait. A klasszikus pünkösdi missziói szemléletben az evangélium hirdetése mellett nagy hangsúlyt kapnak a szociális kérdések. A pünkösdi missziói teológia ugyanakkor elkerülhetetlenül szembesül az ökumenikus párbeszéd szükségességével, amelyben nemcsak szemlélőként, megfigyelő tagként, hanem aktív szereplőként kell az egyetemes egyház növekedéséhez hozzájárulnia. A fragmentált missziói megközelítés egy töredezett világban nem tud egy minden életterületre kiterjedő választ adni. Remélem, hogy jelen dolgozatommal erre a

megosztottságra tudok valamiféle enyhülést hozni, a magyar nyelvű felekezetközi konstruktív párbeszédben lehetséges perspektívákat megnyitni, annak érdekében, hogy Isten Szentlelkének segítségével mindannyian betöltsük missziói küldetésünket: szükségünk van egymásra!

Tézisek

1. Isten országa fogalmának vizsgálata a klasszikus pünkösdi teológiában alkalmas választás arra, hogy nagyobb betekintést nyerjünk a pünkösdi szemlélet mibenlétébe, kihívásaiba és jelentőségébe, amit az egyetemes keresztyénség számára nyújtani tud.
2. Isten országának mind bibliai mind pedig a rendszeres teológiai nézeteinek változatossága túllépte a felekezeti korlátokat, és egy teljesen másfajta kategorizálás alapján csoportosította újra az amúgy is polarizált keresztyénséget annak megfelelően, hogy: jelenvaló vagy eljövendő; belső spirituális vagy külső intézményekben (egyház, állam); evilági vagy apokaliptikus módon megtestesült valóságként, illetve irodalmi szimbólumként szemlélik Isten királyi uralmát.
3. Az Isten országa fogalom dogmatikában és gyakorlatban betöltött helyének pontosabb áttekintésére alapozva a kezdeti pünkösdi identitásból fakadó kegyességükben megnyilvánuló hitrendszerüket alkalmasnak tartom egy deskriptív pünkösdi teológia keretezésére; ugyanakkor szükségesnek is mivel, csak az a szellemi-lelki mozgalom, amely érti létezésének fontosságát képes arra, hogy egy folyamatosan változó kontextusban értelmezze vagy újraértelmezze önmagát.
4. Ennek a pünkösdi leíró jellegű teológiának a megfogalmazására a teljes evangélium Jézus megváltó művének kapcsolati doxológiai kifejtése biztosít keretet, mivel a pünkösdi mozgalmon belül tapasztalható különbözőség és sokszínűség ellenére ez a megközelítés az, amely (1) egyrészt nagyon széles körben jelenik meg a pünkösdi mozgalom irodalmában, ezért indokoltnak tűnik kiemelt figyelmet fordítani rá; (2) másrészt a teljes evangélium összetevőinek bemutatása által (Krisztus a megváltó, a megszentelő, a gyógyító, a Szentlélekkel keresztelő és eljövendő Király) a pünkösdi gondolkodás logikájának magyarázatát mind narratív, mind rendszeres és konstruktív pünkösdi teológiaművelés lehetőségeként vázolom.
5. A teljes evangélium paradigmájának lehetséges teológiai redukcionizmusa vagy történeti primitivizmusa elkerülhető, ha ezt nemcsak a pünkösdi kegyesség sokszínű megnyilvánulásaira építő narratív teológiára korlátozzuk, hanem átfogó vonatkozásait rendszeres és konstruktív teológiai szemlélettel egészítjük ki.

The Kingdom of God in Classical Pentecostal Theology

Subject of Dissertation

A critical examination of Pentecostal teaching and practice must form part of Hungarian theological discourse in at least two respects. On the one hand, scholarly research of this nature is intended to understand the nature of Pentecostal identity and piety. On the other hand, Hungarian-language Pentecostal or Pentecostal-oriented theological literature can contribute to the effectiveness of peaceful interdenominational dialogue, thereby demonstrating the Pentecostal-Charismatic movement's scriptural commitment to Christian unity. Both of these perspectives can play a decisive role in ecumenical dialogue, in which a rigorous and professional study of Pentecostal theology published in Hungarian is indispensable for a clearer theological and church-historical assessment of the Pentecostal denomination. From the perspective of an authoritative theological outlook, I consider it essential that we not only conduct research within the boundaries of our own denomination but also examine with interest the constructive analyses of experts from other Christian denominations regarding us.

Relatively few scholarly theological studies have been published in recent decades in Hungarian related to Pentecostal-Charismatic theology (theologians not only from Pentecostal but also from other denominations have not dealt in depth with this timely and complex topic), even though the movement's global spread necessitates – or would necessitate – professional reflection. Although I do not aim to write a theological dissertation that answers every question, I wish – within the limits of my research – to provide insight into the theoretical and practical aspects of the mission theology of the classical Pentecostal churches, as the Kingdom of God is revealed in and through them.

Research Methodology

In order to properly outline the theological methodology of my research, given that I am discussing Pentecostal-charismatic theology, I consider it necessary to briefly summarize its complexity, since I must continually return to the fundamental question: What does it mean to be Pentecostal? If Pentecostals are distinguished from other Christians by their emphasis on the gifts and manifestations of the Holy Spirit (the validity of which is also recognized and

accepted by other denominations), to what extent must these aspects be emphasized for someone to be accepted as a Pentecostal? As these questions reveal, even after more than 100 years, it remains a challenge to answer what makes Pentecostals who they are.

The complexity of the question of identity also raises doubts about our expectation of a methodologically coherent theological system. Many researchers doubt whether there is such a thing as Pentecostal theology, and they also question the very possibility of its creation. We can perhaps better understand this doubting attitude if, reflecting on my own research experience, I note that the "Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements" (1988) does not include entries such as "theology," "systematic theology," or "dogmatics." Given all this, we are justified in asking whether there is any point in engaging in Pentecostal theology. In response to the question of whether there is any point in writing Pentecostal theology, Kenneth J. Archer unequivocally emphasized the legitimacy, viability, and necessity of engaged Pentecostal theology. These factors are essential for formulating a possible methodology for Pentecostal theology. [3] This methodology must be organically linked to the spirituality of Pentecostal communities, by which I mean that the Pentecostal movement must express its theology in a way that is consistent with its identity.

While acknowledging the validity of the Pentecostal theologians' distinctive theological methodology, I nevertheless considered it necessary to adopt the existing theological methodology in order to engage in meaningful interdenominational dialogue. Such a methodology can serve as a common language, the understanding of which may be an indispensable prerequisite for ecumenical dialogue. For this reason, I share the conviction of Veli-Matti Kärkkäinen[4], who proposed a context-sensitive and comprehensive methodology in collaboration with other Christian theological traditions. Pentecostal theology should not strive to cultivate a separate theology, but rather a shared Christian reflection on God and God's world in the light of revelation. The practical application of this requires theologians to move in a different direction from both a missiological and a denominational perspective.

[3] ARCHER, K. J.: A Global Pentecostal Theological Methodology: Worship, Witness and Work (2016).
[4] KÄRKKÄINEN approached the question of theological methodology from the perspective of ecumenical dialogue, as he participated in bilateral dialogues involving Roman Catholics, Lutherans, and Reformed-Pentecostals.

The Dissertation's Structure and its Main Results

I have divided my dissertation into three main chapters, and in the numerous subsections of these chapters, I have endeavoured to examine my chosen topic based on classical theological methodology. In the first chapter of my research, I considered the biblical foundation of the Kingdom of God to be crucial; in it, I discuss the Old Testament and New Testament interpretations of the concept, with the intention of providing a solid reference point for the theological implications of God's royal rule by understanding its manifestations. Only after acquiring a careful biblical foundation can one attempt a systematic theological presentation of the concept of the Kingdom of God, which I elaborate on in the second chapter. Since both Reformed and Pentecostal theology make significant reference to God's kingdom and the possible ways of its manifestation, I considered it useful to continue my exposition with a concise yet careful systematic theological examination. In this way, we can gain insight into the circumstances throughout church history that have influenced the development and evolution of the concept of the Kingdom of God, as well as the practical consequences of these concepts that we have had to – and at times still must – contend with. The complexity of the topic is compounded by the theological arguments that have been layered onto biblical interpretation, as well as the various readings of these arguments. At the same time, I must emphasize that a biblical and systematic theological foundation is not only important for the content and structure of my dissertation but it also reflects the fundamental classical Pentecostal approach, which calls for theological thinking grounded in the revelation of Scripture.

Following this essential foundational work, in the next chapter I examined in greater detail the classical Pentecostal study of God's kingship, which, with its international perspective, provides a broad framework for defining Pentecostal-charismatic theological endeavours and also highlights the reasons for their deficiencies. Pentecostal theology has been (and continues to be) shaped by various Christian theological influences that are still evident today, which have an impact, (1) on the one hand, on the nature of Pentecostal identity, which remains to be clarified; (2) on the other hand, on the nature of the Pentecostal mission, its theological and practical manifestations, and their significance. At the same time, it is undeniable that in the early Pentecostal movement's understanding and practice of mission, the eschatological interpretation of the Kingdom of God played an important role, which I could not reasonably have omitted from a thorough examination. In addition to the eschatological nature of the Pentecostal mission, pneumatological issues cannot be ignored. The lack of emphasis on the person of the Holy Spirit – and perhaps even more so on the importance of

His gifts – in missionary practice is unimaginable in Pentecostal missionary thinking. Signs and wonders play a significant role in confirming the proclamation of the Gospel, demonstrating the already present manifestations of God's kingdom. In the classical Pentecostal missionary perspective, social issues receive great emphasis alongside the proclamation of the Gospel. At the same time, Pentecostal mission theology inevitably faces the necessity of ecumenical dialogue, in which it must contribute to the growth of the universal church not merely as a spectator or observer, but as an active participant. A fragmented approach to mission cannot provide a comprehensive response to all areas of life in a fragmented world. I hope that with this paper I can bring some relief to this division and open up possible perspectives for constructive interdenominational dialogue in the Hungarian-speaking world, so that, with the help of God's Holy Spirit, we may all fulfill our missionary calling: we need one another!

Theses

1. Examining the concept of the Kingdom of God in classical Pentecostal theology is a suitable way to obtain a deeper understanding of the nature, challenges, and significance of the Pentecostal perspective and what it can offer to the universal Christian Church.
2. The diversity of both biblical and systematic theological views on the Kingdom of God transcended denominational boundaries and reclassified an already polarized Christian world according to an entirely different set of categories, namely: present or future; internal and spiritual or external institutions (church, state); whether God's royal rule is viewed as a reality embodied in an earthly or apocalyptic manner, or as a literary symbol.
3. Based on a more precise overview of the place occupied by the concept of the Kingdom of God in both dogma and practice, I consider their system of belief – as manifested in their spirituality arising from their original Pentecostal identity – to be suitable for framing a descriptive Pentecostal theology; at the same time, this is necessary because only a spiritual movement that understands the importance of its own existence is capable of interpreting or reinterpreting itself within a constantly changing context.
4. The framework for formulating this descriptive Pentecostal theology is provided by the relational, doxological exposition of Jesus' redemptive work found throughout the Gospel; despite the diversity and variety observed within the Pentecostal movement, it

is this approach that (1) on the one hand, appears very widely in the literature of the Pentecostal movement, and therefore it seems justified to give it special attention; (2) on the other hand, by presenting the components of the full gospel (Christ as Saviour, Sanctifier, Healer, the One who baptizes with the Holy Spirit, and the coming King), I offer an explanation of the logic of Pentecostal thinking as a possibility for both narrative and systematic and constructive Pentecostal theology.

5. The potential theological reductionism or historical primitivism inherent in the "full gospel" paradigm can be avoided if we do not limit it to a narrative theology based solely on the diverse manifestations of Pentecostal spirituality but rather supplement its broader implications with a systematic and constructive theological perspective.

Publikációs jegyzék

(MTMT azonosító: 10103749)

- *Mit jelent a Missio Dei?*, Pünkösd.ma, Budapest, 2014/3, 31-33.
- *Szociális kérdés problematikájáról a mai missziói gondolkodásban*, Collegium Doctorum, Budapest, 2026/1.
- *Pünkösdi tanulmányok a Theologiai Szemlében*, Studia – Debreceni Teológiai Tanulmányok, Debrecen, 2026/1.